

Tunturi-Lapin Kehitys kiittää mahdollisuudesta lausua Pohjoisen Suomen ohjelmaluonnoksesta. Emme olleet mukana Pohjoisen Suomen ohjelmaluonnoksen työryhmässä, joten lausunnon antamiseen meille annettu aika; 13.-22.11.2024 oli mielestämme aivan liian lyhyt. Tämän vuoksi lausunnossamme on linkityksiä aiempiin lausuntoihimme ja Tunturi-Lapin Kehityksen päättäjätiedotteeseen sekä aiempiin osallistumiimme hankkeisiin.

Luonnoksessa on kokonaisuutena huomioitu hyvin rajat ylittävä yhteiskehittämisen, monialaisuuden ja poikkihallinnollisuuden tärkeys kokonaisuuden läpiviemiseksi. Globaali muuttunut geopoliittinen tilannekuva avaa myös mahdollisuuksia koko Pohjoisen Kalotin alueella, ja näitä mahdollisuuksia avaamme tarkemmin tässä lausunnossamme. Olemme huolissamme Pohjoisen ohjelman kansallisen resurssin riittävydestä ohjelman toteuttamiseksi viimeaikaisten leikkauksien vuoksi. Esimerkiksi Suomen matkailun Visit Finlandin rahoituksen leikkausten, Metsähallitusten kansallispuistojen liittyvien leikkausten, toisen asteen koulutuksen rahoituksen leikkausten sekä kansallisen infrastruktuurin Väyläviraston korjausvelan haasteellisuuden osalta eritoten tässä globaalissa tilanteessa Pohjoisella alueella. Emme tue matkailuveron käyttöönottoa ohjelmaluonnoksessa esitetyllä tavalla. Tuemme opintolainan hyvityskokeilua ja pohjoisen asunto-ohjelman laatimista vuosittaisen haasteemme tukemiseksi.

Tunturi-Lapin Kehitys lausuu toimenpiteistä seuraavasti:

3.1. Kestävä kasvu ja uudistavat investoinnit ja 3.2 Puhdas energia ja digitaalinen puhdas kasvu

Korostamme esitetyn maakunnallisen investointitiimin tärkeyttä kytkemään investointien edistäminen kansalliseen toimintamalliin (ns. investointinyrkkiin). Lapin matkailussa on huomioitu kestävän kasvun tarpeet yritysten ja alueiden koulutusten avulla. Tämä vaikuttaa positiivisesti alueiden kilpailukykyyn ja uusien investointien syntymiseen ja tätä kansallista resurssia tulisi edelleen jatkaa.

Puhtaan siirtymän ja niihin liittyvistä kestävien kasvun liittyvistä investoinneista tulee vahvemmin huomioida pohjoisessa sähkö- ja vetylentojen muuttuva tarve tulevilla 2030-luvulla. Tunturi-Lapin alueella olevien lentoasemien Kittilän ja Enontekiön lentoasemien rooli on keskeinen. Tarvitsemme tähän muutokseen kansallisesti uuden ja ketterän esimerkkikohteen ja siihen esitämme alueeltamme matkustajaluvultaan pienempää, Enontekiön lentoasemaa. Samalla saamme edellisen omistajan lentoaseman korjausvelan taitetuksi (<https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=numero8>), joka olisi joka tapauksessa edessä huoltovarmuuden ja kansallisen turvallisuuden sekä keskeisen elinvoiman sijainnin vuoksi. Mielestämme tämä uudistava investointi voisi kuulua luonnoksessa useisiin kohtiin kuten 3.1.6 olevaan vähähiilistämisen investointien kiihdytyskaistalle. Kehitettyä toimintamallia voidaan

pilotoida arktisissa yli 70 asteen lämpötilan (+30 C – 40 C) vaihteluiden olosuhteissa. Näitä olosuhteita ei ole vastaavasti muilla lentoasemilla tarjolla ja jatkossa tätä toimintamallia voidaan myöhemmin mallintaa myös muilla matkustajaluvuiltaan kiireisimmillä lentoasemilla näiden arktisten olosuhteiden jälkeen. Investointi tukisi poikkileikkaavasti useita Pohjoisen Suomen ohjelman ohjelmaluonnoksessa olevia kohtia kuten 3.2 puhtaan energian kasvua sekä 3.3 Kestävän matkailun kasvua.

3.3 Kestävä matkailu

Pohjoiseen suuntautuvan matkailun vuosikymmenten mittainen pitkäjänteinen kehitystyö on kantanut alueelle uusia mahdollisuuksia ja toimiala heijastuu positiivisesti myös muihin Lapin toimialoihin. Esimerkkinä voidaan pitää rakennusala, jonka kansallisen taantuman tilasta emme matkailun vuoksi Lapissa näe vastaavia merkkejä.

3.3.16 ”Kehitetään alueellisia, paikallisia ja rajat ylittäviä matkaketjuja liikenteen päästöjen vähentämiseksi”. Olemme olleet mukana FIT ME! -hankkeessa, jossa toteutettiin kokeiluja ja pilotteja sekä kehitettiin matkailuliikkumisen ekosysteemiä. <https://matkailuliikkuminen.fi/yhteiskehittaminen/> Seuraavina kehitystoimenpiteinä näemme ihmisten, elintarvikkeiden ja tavaroiden yhteiskäyttökokonaisuuksien toimintamahdollisuuksien edistämisen tukemista. Matkaketjujen tiedon kehittämisessä on edelleen tarpeita sähköissä ja digitaalisesti yhteensovittavissa järjestelmissä, joiden resursseissa on reilusti kiinni kurottavaa. Matkaketjujen hankkiminen vaatii vastuurakenteiden perkausta ja tarkemmista tuloksista pyydämme kääntymään em. FitMe!-hankesivun loppuraportin puoleen joulukuun 2024 puolella.

Emme tue esitetyllä tavalla kohdassa 3.3.17 mainitun ”Toteutetaan pohjoisiin maakuntiin pilottikokeilu vaikutusarviointineen matkailuveron keräämiseksi.” Sen sijaan olisimme tukemassa jatkossa yhteistyössä kehitettävää mallia paikallisen hyödynnettävyyden näkökulmasta. Olemme käyneet tutustumassa muihin kohteisiin benchmarking-matkoilla, joista yhtenä esimerkkinä Itävalta-Sveitsi alueilla majoituksesta kohdennettu ja asiakkaille viestitty lisämaksu, joka oli kohdennettu saman alueen ulkoilu- ja pyöräilyreittien ympärivuotisuuden kehittämiseksi. Vastaavilla ja nimenomaan paikallisuuteen kohdennettuun hyötyyn pohjautuvalla toimintatavalla voimme sen sijaan nähdä parempia vaikuttavuuden mahdollisuuksia, niin asiakkaiden kuin myös reittejä ylläpitävien kuntien näkökulmasta.

Edellisessä 3.1 kohdassa esitetyn uuden pilottimallin lisäksi 3.3.18 ”Varmistetaan pohjoisen lentoyhteydet elinkeinoelämän, kansalaisten saavutettavuuden ja matkailun

kannalta keskeisille lentokentille” kohdasta listasta puuttuu listattujen Kemi-Tornion, Kajaanin ja Kokkola-Pietarsaaren lisäksi kokonaan **Enontekiön lentoasema**. Tätä tukeaksemme esitämme ohjelmaa valmistelevan työryhmää tutustumaan Lapin Yliopiston ”*Läntisen Barentsin alueen poikittaisen ja sähköisen lentoreitti- ja lentoasemaverkoston esiselvitykseen*”, Aarrevaara, Timo (Principal Investigator), Huhtamo, Ari (Collaborative Investigator). Toinen huomionarvoinen ja asiaan liittyvä raportti on vuonna 2023 valmistunut ”*Transverse Electric Air Transportationin Western Barents Region*, Lapin Yliopisto Timo Aarrevaara, Sitowise, Katja Ojala.

Nämä raportit tukevat Pohjoisen matkailun ympärivuotista kansainvälistä lentosaavutettavuutta sekä esimerkiksi Kittilä-Enontekiö-Kiiruna-Tromssa välin kansainvälisiä uusia matkaketjun yhteyksiä. Raporteissa on kuvattu matkailun lisäksi vaikutuksia muihinkin toimialoihin kuten esimerkiksi Pohjoisen Kalotin kohteiden matkaa sairaaloihin, jotka nykyisellään ovat erittäin haastavia.

3.3.19 19. ”Käynnistetään Visit Finlandin ja pohjoisten alueiden yhteinen hanke, jolla edistetään suorien kansainvälisten ympärivuotisten lentoyhteyksien avaamista ympärivuotisen, erityisesti kesäkauden, matkailun lisäämiseksi alueelle”.

Ympärivuotisuuden tukemisesta erityisesti lumettomalle ajalle (huom! ei ainoastaan kesäkaudelle) pidämme erittäin tärkeänä. Ensi vuonna 2025 uudet kansainväliset reittiyhteydet Tunturi-Lappiin ja Kittilään Zurichistä ja Frakfurtista sekä Rovaniemelle Milanosta ovat upea alku. Ympärivuotisuus on keskeinen kiihdyttäjä ja ratkaisun avain osaaja- ja asuntoaasteisiin, joten tuemme ehdottomasti tätä kokonaisuutta, joka vaatii myös jatkossa riittävää resursointia.

3.4 Osaaminen ja työvoiman saatavuus

3.4.22. ”Uudistetaan koulutusjärjestelmää ja koulutusta vastaamaan paremmin Pohjoisen alueen tarpeita lisäämällä työelämälähtöistä koulutusta vastaamaan paremmin alueen uusia osaamistarpeita”.

Kansainvälisen työvoiman määrä Pohjoisessa tulee jatkossa kasvamaan ja sen tulee näkyä vahvemmin jokaisella työ- ja osaamisperusteisen maahanmuuton kehitystyön osa-alueella. Toiselle asteelle tehtyjen leikkausten jälkeen koulutusten ja oppilaitosten riittävä resursointi tulee varmistaa. Suomenkielisten ja kansainvälisten tutkintojen yhdistämistä tulisi jatkossa tutkia yhä useammin, koska riittävien opiskelijamäärien

saavuttaminen molemmissa erikseen voi osoittautua haastavaksi. Työelämälähtöisessä kouluttamisessa tulee muistaa myös opetuksen ja yritysten perustoiminnan roolit, joista varsinkin yritysten roolin ei tule vaarantua mahdollisesti lisääntyneen työssäoppimisen myötä. Tutkintoon johtavien koulutusten lisäksi myös tutkinnonosien koulutusten lisääminen kansainvälisten osaajien joustavien opintopolkujen luomiseksi. Yrittäjyyden kansainvälisiä tutkintoja ei tule myöskään unohtaa, sillä kansainväliset osaajat voivat jatkossa olla yritys- ja sukupolven vaihdoksissa suuremmissa roolissa ikääntyvien yrittäjien etsiessä nykyiselle omalle yritystoiminnalleen jatkajaa.

3.4.24 Työvoiman saatavuudessa viranomaisresurssien vähentäminen esimerkiksi Verovirastojen Kittilän ja Ivalon toimipisteiden sulkemisten myötä on työvoiman saatavuuden ja rekrytoinnin kannalta erittäin haastavaa. Väliaikaiset pop-up toimipisteet ovat hyvä alku ja helpottavat aluksi osaltaan, mutta pidemmällä ajanjaksolla digitaalisuuden kehittäminen tulee olla keskeisessä roolissa näiden palveluiden toteuttamisessa.

Tunturi-Lapin Kehityksen jäsenkunnat, Enontekiö, Muonion ja Kittilä, ovat myös osaltaan reagoimassa kansainvälisen työvoiman esteiden purkamiseen ja osaamisen saatavuuden kasvuun. Olemme hakeneet International House toimintamallin luomiseen hanketta, jolla haetaan ratkaisua DVV, Migri, Kela ja Veroviraston kanssa käytäviin asioihin haetaan pysyvää toimintamallia.

3.4.25 ”Opintolainan hyvityskokeilu ja Pohjoisen asunto-ohjelma”

Tuemme luonnoksessa esitettyä opintolainan hyvityskokeilua, joka osaltaan vauhdittaisi rekrytointien suuntautumista pohjoiseen työllistymiskohteisiin valmistumisen jälkeen.

Tuemme myös Pohjoisen asunto-ohjelman laatimista, sillä tarpeemme eroavat muusta Suomesta esimerkiksi lyhyempien rakennusaikojen vuoksi, luonnonolosuhteitamme arktisuuden takia. Olemme saaneet hyviä kokemuksia asumisen ja asuntotuotannon mahdollisuuksien kehittämisen esiselvitys –AKKE-hankkeessa. Se toteutettiin 2023 vuoden loppuun mennessä seitsemän lappilaisen kunnan kanssa Muonion kunnan johdolla. Vastaavien hankkeiden toteutuminen on tärkeitä vuosittain toistuvan asuntohaasteemme vuoksi ja voimme mielellämme toimia asumiseen liittyvissä asioissa pilottikohteena. <https://www.muonio.fi/tapahtumat/asumisen-ja-asuntotuotannon-mahdollisuuksien-kehittamisen-esiselvitys-hankkeen-loppuseminaari.html>

Tunturi-Lapin Kehitys on myös toimittanut asuntohaasteesta vetoituksen DVV:lle "Vailla vakinaista asuntoa" <https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=numero12> sekä lausunut aiemmin ARA-asuntokannan Lappiin myönnettyjen rahoitusten vähäisestä määrästä.

Asumiseen liittyvistä haasteista "Kaksoiskuntalaisuus" vaatisi perustuslain muuttamista, jotta myös Tunturi-Lapin kunnat voivat saada tuloja alueen peruspalveluita käyttävien ihmisten osalta. Tämä lakimuutos vauhdittaisi esimerkiksi vapaaehtoisuudellaan jo nyt alueella suurimman osan vuodesta asuvien, mutta muualle veronsa maksavien pysyvää muuttamista alueelle <https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=numero14>. Olemme lausuneet asiasta jo aiemmin kotikuntalakisä lausuttaessa; <https://tunturilapinkehitys.fi/wp-content/uploads/2023/10/tunturi-lapin-kehityskotikuntalakislausunto-20102023.pdf>

3.5 Turvallisuus, huoltovarmuus & omavaraisuus Liikenneyhteydet ja -järjestelyt, logistiikka & tietoliikenne

3.5.27 LUONNOS: "Varmistetaan toimintavarmojen tie- ja rautatieyhteyksien kehittyminen (ml. raideleveyskokeilu) Ruotsin ja Norjan satamiin. Luodaan Ruotsin ja Norjan viranomaisten kanssa määrätietoinen pohjoisen liikennejärjestelyiden liikennejärjestelmän pitkän aikavälin kehittämisohjelma ja luodaan tälle työlle selkeä rakenne ja vastuut. Ohjelmaan pitää sisältyä ainakin selvitykset raideyhteyksistä Narvikin ja Tromssan satamiin. Käynnissä oleva läntisen raideleveyden selvittäminen Perämeren kaarella tulee nivoa osaksi ohjelmaa. Ohjelman tulee pitää sisällään myös rahoitusvaihtoehtojen tarkastelun ja eri mallien arvioinnin sisältäen Suomen, Ruotsin ja Norjan kansallisen rahoituksen, kansallisten rahastojen käyttömahdollisuudet, Pohjoismaiden investointipankin rahoituksen sekä Naton ja EU:n rahoituskanavien käytön".

Tuemme luonnoksessa olevaa esitystä liikenneyhteyksien ja liikennekokonaisuuden tärkeydestä tässä globaalissa tilanteessa. Jatkossa raideinvestointien tulee toteuttaa vain ja ainoastaan eurooppalaisella raideyhteydellä turvallisuuden vuoksi.

Lapin liikennejärjestelmätyöryhmän aktiivisena jäsenenä Tunturi-Lapin Kehitys tukee vuosille 2036 ja 2050 yhdessä esitettyjä toimenpiteitä. Luonnoksessa mainittujen Narvikin ja Tromssan satamien raideyhteyksien lisäksi poikittaisten yhteyksien

---

**Tunturi-Lapin Kehitys /
Fell Lapland Development**

Veli-Matti Hettula
Toiminnanjohtaja / Executive Director
Tel: +358 (0)400 415 345
email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

**Muonion kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Puthaanrannatie 15
FIN 99300 Muonio
www.muonio.fi

**Enontekiön kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Ounastie 165
FIN 99400 Enontekiö
www.enontekio.fi

lisääminen, länsi-itäsuunnassa tulee myös toteutua joulukuussa Lapin liiton toimesta tehtävän päätöksen; ”Tunturirata” tai ”Arktinenrata” mukaisesti.

Narvik: <https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=numero6> ja Tromssa: <https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=numero7>

3.5.28 LUONNOS: ”Kehitetään länsi–itä-suuntaisia liikenneyhteyksiä turvallisuuspoliittisista ja saavutettavuuden näkökohdista käsin. Puhtaan siirtymän investoinnit, ml. kaivannaisteollisuus, akkuteknologia ja tuulivoimarakentaminen tarvitsevat toimivia liikenne- ja voimajohtoyhteyksiä. Investoinnit ja huoltovarmuus lisäävät pohjoisen kautta Ruotsiin ja Norjaan johtavien tie- ja ratayhteyksien sekä niihin kytkeytyvien väylien merkityksen kasvua. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet ovat lisänneet liikkumista Pohjoisella alueella merkittävästi”.

Edellä mainittujen ratayhteyksien lisäksi myös maantieyhteyksien tärkeyttä tulee nostaa vahvemmin esille:

VT21/E8 korjausvelan taittamista Suomen puolella on jatkettava. Nykyisellään tiedossa olevien 30 meur remontin lisäksi korjattavaa riittää yhä ja tämä kohde on nimenomaan rajat ylittävä ja myös Ruotsia ja eritoten Norjaa myös elinkeinoelämässä hyödyttävä hanke. <https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=numero1>

VT5 poikittaisliikenteen pääväyläksi ja sen jatkaminen Sodankylästä Tunturi-Lappiin Kittilän kautta aina Muonioon asti. <https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=numero4>

Tie 955 tavoiteohjelmiin – Inarin ja Kittilän kunnat haluavat niitä yhdistävän tien kunnostukseen rahoituksen. <https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=numero5>

3.5.30 Tietoliikenne: Suomen kyberturvallisuudelle tärkeä nettikaapeli; <https://tunturilapinkehitys.fi/syyskauden-paattajatiedote-2024/?location=Numero9>

3.6. Saavutettavuus

Tunturi-Lapin Kehitys / Fell Lapland Development

Veli-Matti Hettula
Toiminnanjohtaja / Executive Director
Tel: +358 (0)400 415 345
email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

Muonion kunnantalo/ Tunturi-Lapin Kehitys ry.

Puthaanrannatie 15
FIN 99300 Muonio
www.muonio.fi

Enontekiön kunnantalo/ Tunturi-Lapin Kehitys ry.

Ounastie 165
FIN 99400 Enontekiö
www.enontekio.fi

Saavutettavuus on pohjoisen alueemme sijainnin vuoksi meille erittäin tärkeä kokonaisuus. Se mahdollistaa matkailun kilpailukyvyyn kasvun, Puolustuksemme sekä huoltovarmuutemme vahvuuden.

Tuemme kohdissa 3.6.35, 3.6.36 ja 3.6.37 osalta Lapin Liikennejärjestelmän työryhmän laatimaa Lapin liikennestrategiaa vuosille 2036 ja 2050.

Sitoudutaan 3h saavutettavuustavoitteen toteutumiseen Helsingin ja maakuntien välillä.

Kohdissa 3.6.42 ja 3.6.43 tuomme esille lausunnossa aiemmin esitetyn mukaisesti eritoten Enontekiön lentoaseman mahdollisuudet vety ja sähkölentämisen pilottikohteeksi Keski-Pohjanmaan vetyhubin ja Kokkola-Pietarsaari-Skellefteå sähköliikennepilottien sijaan.

Aiempien perusteluiden lisäksi perusteluna on juurikin Kansallinen sitoutuminen 3h saavutettavuustavoitteen toteutumattomuus Enontekiöllä millään kulkuneuvolla suhteessa Helsinkiin.

3.7 Pohjoinen yhteistyö

3.7.44 LUONNOS 44. Osana Pohjoisen Suomen ohjelman toimeenpanoa määritellään Norjan, Ruotsin ja Suomen Pohjoisen ohjelmien ja strategioiden väliselle yhteistyölle kansalliset ja alueelliset tasot sisältävä kokonaisuus, parantamaan ohjelmissa mainittujen asioiden Pohjoismaista koordinaatiota ja mahdollistamaan alueiden välistä yhteistyötä. Laaditaan kevään 2025 aikana Suomen johdolla Suomen, Ruotsin ja Norjan yhteinen Pohjoisten alueiden strateginen ohjelma.

Tuemme lausunnon esitystä. Tunturi-Lapin Kehitys ja jäsenkunnat ovat keskeisessä asemassa tässä yhteistyössä Ruotsin ja Norjan valtioiden sekä heidän rajakuntien rajanaapureina.

Teemme tiiviisti yhteistyötä rajat ylittäen ja olemme parhaillaan mukana useissa kehityshankkeissa kuten "New North", Lapin liitto 2 meur sekä "Rajaton, turvallinen ja elinvoimainen Pohjoinen" -hanke yhteistyössä Tornionlaakson Neuvoston kanssa.

3.8 Muut huomiot ohjelmaluonnoksesta

Tunturi-Lapin Kehitys kannattaa Suomen, Norjan ja Ruotsin välisten Pohjoisten ohjelmien yhteistyötä kaikilla mahdollisilla tasoilla.

Ystävällisin terveisin,

Veli-Matti Hettula
Tunturi-Lapin Kehitys / Fell Lapland Development
Toiminnanjohtaja / Executive Director
Tel: +358 (0)400 415 345
email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi
www.tunturilapinkehitys.fi

**Tunturi-Lapin Kehitys /
Fell Lapland Development**

Veli-Matti Hettula
Toiminnanjohtaja / Executive Director
Tel: +358 (0)400 415 345
email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

**Muonion kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Puthaanrannatie 15
FIN 99300 Muonio
www.muonio.fi

**Enontekiön kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Ounastie 165
FIN 99400 Enontekiö
www.enontekio.fi